Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
8 päivänä joulukuuta 2022 [1]

Asia C-583/22 PPU

MV,
muuna osapuolena
Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof

(Ennakkoratkaisupyyntö – Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla – Puitepäätös 2008/675/YOS – 3 artikla – Useissa jäsenvaltioissa annetut rikostuomiot – Yhteisen rangaistuksen määrittäminen – Toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion huomioon ottaminen – Kansallisessa lainsäädännössä säädetyn yhteisen rangaistuksen ylärajan ylittäminen

I Johdanto

1. Käsiteltävä asia tarjoaa unionin tuomioistuimelle tilaisuuden tulkita ensimmäisen kerran puitepäätöksen 2008/675/YOS [2] 3 artiklan 5 kohtaa, joka koskee arkaluonteista kysymystä mahdollisesta yhteisen rangaistuksen määräämisestä [3] tilanteessa, jossa on kyse useassa eri jäsenvaltiossa tehtyjen rikosten reaalikonkurrenssista. [4]

[1] Alkuperäinen kieli: ranska.

[2] Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa 24.7.2008 tehty neuvoston puitepäätös (EUVL 2008, L 220, s. 32).

[3] ”Yhteisen rangaistuksen määräämisellä” tarkoitan tässä ratkaisuehdotuksessa sekä kokonaisrangaistuksen määräämistä siten, että rangaistuksen määrä vastaa ankarinta alkuperäistä rangaistusta, johon lievempi rangaistus sulautuu, koska sen katsotaan sisältyvän ensin mainittuun rangaistukseen, että yhtenäisrangaistuksen määräämistä siten, että yksittäiset rangaistukset yhdistetään tiettyyn enimmäismäärään asti.

[4] ”Reaalikonkurrenssilla” tarkoitan tilannetta, jossa rikoksen tehnyt henkilö syyllistyy toiseen rikokseen ennen kuin ensimmäisestä rikoksesta on annettu lainvoimainen tuomio.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Puitepäätös 2008/675

2. Puitepäätöksen 2008/675 johdanto-osan 1, 5, 7, 8, 9 ja 14 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(1) Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Tavoitteen saavuttamisen edellytyksenä on, että jäsenvaltioissa annettuja tuomioita koskevat tiedot voidaan ottaa huomioon tuomion antaneen jäsenvaltion ulkopuolella uusien rikosten ehkäisemiseksi ja uudessa rikosprosessissa.

– –

(5) Olisi vahvistettava periaate, jonka mukaan muissa jäsenvaltioissa annetuilla tuomioilla olisi oltava vastaavat vaikutukset kuin jäsenvaltioiden omien tuomioistuinten kansallisen lainsäädännön mukaisesti antamilla tuomioilla riippumatta siitä, ovatko vaikutukset kansallisen lainsäädännön mukaan tosiseikkoja taikka prosessioikeudellisia tai aineellisoikeudellisia seikkoja. Tämän puitepäätöksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole yhdenmukaistaa vaikutuksia, joita aiempien tuomioiden olemassaololla on kansallisen lainsäädännön mukaan, ja toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot on otettava huomioon ainoastaan siinä määrin, kuin aiemmat kansalliset tuomiot otetaan kansallisen lainsäädännön mukaan huomioon.

– –

(7) Toisessa jäsenvaltiossa annetulla tuomiolla olisi oltava vastaavat vaikutukset kuin kansallisen tuomioistuimen antamalla tuomiolla niin rikosoikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, itse rikosoikeudenkäynnissä kuin tuomion täytäntöönpanovaiheessa.

(8) Jos jossain jäsenvaltiossa meneillään olevassa rikosprosessissa on saatavilla tietoja toisessa jäsenvaltiossa annetusta aiemmasta tuomiosta, olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä välttämään asianomaisen henkilön kohtelua epäedullisemmin kuin jos aiempi tuomio olisi ollut kansallinen tuomio.

(9) Puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohta olisi tulkittava, muun muassa johdanto-osan 8 kappaleen mukaisesti, siten, että jos kansallinen tuomioistuin katsoo uudessa rikosprosessissa otettuaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa määrätyn aiemman tuomion, että tietyn asteisen rangaistuksen määrääminen kansallisen lainsäädännön asettamissa rajoissa olisi kohtuuttoman ankaraa rikoksentekijää kohtaan hänen olosuhteensa huomioon ottaen, ja jos rangaistuksen tarkoitus voidaan saavuttaa lievemmällä rangaistuksella, kansallinen tuomioistuin saa alentaa rangaistuksen tasoa tämän mukaisesti, jos näin olisi voitu toimia myös puhtaasti kansallisessa tapauksessa.

– –

(14) Puuttuminen tuomioon tai sen täytäntöönpanoon kattaa muun muassa tilanteet, joissa aiemmassa tuomiossa määrätty seuraamus on toisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan sulautettava tai sisällytettävä toiseen seuraamukseen, joka puolestaan on tämän jälkeen tosiasiallisesti pantava täytäntöön, mikäli ensimmäistä tuomiota ei ole jo pantu täytäntöön tai sen täytäntöönpanoa ei ole siirretty toiseen jäsenvaltioon.”

3. Kyseisen puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän puitepäätöksen tarkoituksena on määritellä edellytykset, joiden täyttyessä henkilöön kohdistuvassa rikosprosessissa yhdessä jäsenvaltiossa otetaan huomioon samalle henkilölle toisissa jäsenvaltioissa eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat tuomiot.”

4. Mainitun puitepäätöksen 2 artiklan mukaan ”’tuomiolla’ [tarkoitetaan] rikostuomioistuimen lopullista päätöstä henkilön toteamisesta syylliseksi rikokseen”.

5. Saman puitepäätöksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Toisessa jäsenvaltiossa annetun tuomion huomioon ottaminen uudessa rikosprosessissa”, säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että henkilöön kohdistuvassa rikosprosessissa samalle henkilölle toisissa jäsenvaltioissa eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat tuomiot, joista on saatu tietoa keskinäiseen oikeusapuun tai rikosrekisteritietojen vaihtoon sovellettavien sopimusten mukaisesti, otetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti huomioon samassa määrin kuin vastaavat kansalliset tuomiot otetaan huomioon ja että niihin liitetään vastaavat oikeusvaikutukset kuin aiempiin kansallisiin tuomioihin.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan rikosoikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa, itse rikosoikeudenkäynnin aikana ja tuomion täytäntöönpanovaiheessa erityisesti rikosprosessissa sovellettavien menettelysääntöjen osalta, joihin kuuluvat tutkintavankeutta, rikoksen määrittelyä ja rangaistuksen tyyppiä ja tasoa sekä tuomion täytäntöönpanoa koskevat säännöt.

3. Toisissa jäsenvaltioissa annettujen aiempien tuomioiden huomioon ottamisesta 1 kohdan mukaisesti ei ole seurauksena, että uutta prosessia hoitava jäsenvaltio puuttuisi aiempiin tuomioihin tai niiden täytäntöönpanoon liittyviin päätöksiin taikka kumoaisi tai tarkistaisi niitä.

– –

5. Jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin aiempi tuomio oli määrätty tai pantu täysimääräisesti täytäntöön, 1 ja 2 kohdan seurauksena ei saa olla se, että jäsenvaltiot ovat velvollisia soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään, jos niiden soveltaminen sellaisenaan ulkomailla annettuihin tuomioihin rajoittaisi tuomaria tämän määrätessä rangaistuksen uudessa prosessissa.

Jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että niiden tuomioistuimet voivat tällaisissa tapauksissa muulla tavoin ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot.”

B Saksan oikeus

6. Saksan rikoslain (Strafgesetzbuch, jäljempänä StGB) 53–55 § sisältää yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevat säännökset.

7. StGB:n 53 §:n 1 momentissa, joka koskee reaalikonkurrenssia, säädetään seuraavaa:

”Henkilölle, joka on syyllistynyt useisiin rikoksiin, joista annetaan tuomio samanaikaisesti ja määrätään siten useita vapaudenmenetyksen käsittäviä rangaistuksia tai useita sakkorangaistuksia, määrätään yhteinen rangaistus.”

8. StGB:n 54 §:n, joka koskee yhteisen rangaistuksen määräämistä, 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Jos yksi yksittäisistä rangaistuksista on elinkautinen vankeusrangaistus, yhteisenä rangaistuksena määrätään elinkautinen vankeusrangaistus. Kaikissa muissa tapauksissa yhteinen rangaistus muodostetaan korottamalla ankarinta annettua rangaistusta ja, jos rangaistukset ovat luonteeltaan erilaisia, korottamalla luonteeltaan ankarinta rangaistusta. Tällöin arvioidaan tekijän henkilöä ja yksittäisiä rikoksia kokonaisuutena.

2. Yhteisen rangaistuksen on oltava lyhyempi kuin yksittäisten rangaistusten summa. Vapaudenmenetyksen käsittävien määräaikaisten rangaistusten yhteispituus saa olla enintään 15 vuotta ja sakkorangaistusten määrä enintään 720 päiväsakkoa.”

9. StGB:n 55 §:n 1 momentissa, joka koskee yhteisen rangaistuksen määräämistä jälkikäteen, säädetään seuraavaa:

”53 ja 54 §:ää on sovellettava myös silloin, jos lainvoimaisesti tuomittu tuomitaan ennen hänelle määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoa, vanhentumista tai rangaistuksesta vapauttamista jostain toisesta rikoksesta, johon hän on syyllistynyt ennen aiempaa tuomiota. Aiemmalla tuomiolla tarkoitetaan sellaisessa aiemmassa prosessissa annettua tuomiota, jossa ratkaisun perustana olevat tosiseikat voitiin viimeisen kerran tutkia.”

III Pääasia, ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

10. Pääasian kantaja on Ranskan kansalainen.

11. Kantaja syyllistyi elokuun 2002 ja syyskuun 2003 välisenä aikana useisiin eri rikoksiin Ranskassa. Kantaja kaappasi ja raiskasi 10.10.2003 naisopiskelijan yliopiston alueella Saksassa.

12. Pääasian kantaja otettiin 20.10.2003 kiinni Alankomaissa Ranskan viranomaisten antaman pidätysmääräyksen nojalla, otettiin lähes seitsemäksi kuukaudeksi säilöön luovuttamista varten ja siirrettiin 17.5.2004 Ranskaan, jossa hänet vangittiin.

13. Pääasian kantaja tuomittiin 30.9.2004 kahden vuoden vapaudenmenetyksen käsittävään rangaistukseen Tribunal de grande instance de Gueret’ssä (Gueret’n alioikeus, Ranska).

14. Cour d’assises du Loir-et-Cher (Loir-et-Cherin rikostuomioistuin, Blois, Ranska) määräsi pääasian kantajalle 15 vuoden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen 29.2.2008 antamallaan tuomiolla. Kyseiseen rangaistukseen sulautettiin muut hänelle annetut tuomiot eli yhtäältä Cour d’assises de Loire-Atlantiquen (Loire-Atlantiquen rikostuomioistuin, Nantes, Ranska) 16.5.2008 määräämä kuuden vuoden vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus ja toisaalta Cour d’appel de Grenoblen (Grenoblen ylioikeus, Ranska) 23.4.2012 määräämä yhden vuoden ja kuuden kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus.

15. Cour d'assises du Maine-et-Loire (Maine-et-Loiren rikostuomioistuin, Angers, Ranska) määräsi 24.1.2013 pääasian kantajalle vielä seitsemän vuoden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen.

16. Nämä viisi tuomiota koskivat kaikki rikoksia, joihin pääasian kantaja oli syyllistynyt syyskuun 2002 ja syyskuun 2003 välisenä aikana. Vapaudenmenetyksen käsittävistä rangaistuksista pantiin täytäntöön 17 vuotta ja 9 kuukautta, joten pääasian kantaja oli vangittuna Ranskassa keskeytyksettä 23.7.2021 saakka, minkä jälkeen hänet luovutettiin Saksan viranomaisille.

17. Pääasian kantajaa on pidetty 23.7.2021 lähtien tutkintavankeudessa Saksan liittotasavallassa Amtsgericht Freiburg im Breisgaun (Freiburg im Breisgaun alioikeus, Saksa) antaman pidätysmääräyksen nojalla.

18. Landgericht Freiburg im Breisgau (Freiburg im Breisgaun alueellinen alioikeus, Saksa) antoi 21.2.2022 tuomion pääasian kantajan 10.10.2003 Saksassa tekemistä rikoksista ja määräsi hänelle kuuden vuoden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen törkeästä raiskauksesta. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että todella oikeasuhteinen rangaistus kyseisistä rikoksista olisi ollut seitsemän vuoden vapaudenmenetys. Koska yhteisen rangaistuksen määrääminen ranskalaisten tuomioistuinten määräämien viiden rangaistuksen kanssa ei ollut jälkikäteen mahdollista, kyseinen tuomioistuin kuitenkin vähensi rangaistuksesta yhden vuoden rangaistuksen kohtuullistamiseksi.

19. Pääasian kantaja on tehnyt tästä tuomiosta Revision-valituksen Bundesgerichtshofiin (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa).

20. Ensinnäkin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että se, voidaanko pääasian kantajalle määrätä vankeusrangaistus pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevasta törkeästä raiskauksesta, riippuu puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 kohdassa, luettuna yhdessä sen 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen alakohdan kanssa, vahvistetun toisissa jäsenvaltioissa annettujen rikostuomioiden rinnastamista koskevan periaatteen tulkinnasta.

21. Se täsmentää, että jos ranskalaisten tuomioistuinten antamat tuomiot rinnastettaisiin saksalaisiin tuomioihin, olisi StGB:n 55 §:n 1 momentin mukaisesti määrättävä ranskalaisten tuomioistuinten määräämien rangaistusten ja pääasian oikeudenkäynnissä törkeästä raiskauksesta määrätyn rangaistuksen perusteella jälkikäteen yhteinen rangaistus, koska tämä raiskaus oli tapahtunut ennen Ranskassa annettuja tuomioita.

22. Siinä tapauksessa olisi kuitenkin myös otettava huomioon StGB:n 54 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä vapaudenmenetyksen käsittäville rangaistuksille asetettu 15 vuoden enimmäisraja. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että tämä raja saavutettiin jo 29.2.2008 annetulla Blois'n Cour d'assises du Loir-et-Cherin tuomiolla, jolla määrättiin 15 vuoden vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus. Se korostaa, että vaikka pääasian kantajalle voitaisiin määrätä erillinen rangaistus pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevasta raiskauksesta, kyseisen enimmäisrajan seurauksena yhtenäisrangaistuksen määräksi jäisi kuitenkin edelleen 15 vuoden vapaudenmenetys, eikä mitään muuta rangaistusta voitaisi enää panna täytäntöön.

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisen rangaistuksen määrääminen ulkomaisten rangaistusten kanssa ei sellaisenaan ole mahdollista kansainväliseen oikeuteen liittyvistä syistä, koska sillä puututtaisiin ulkomaisen tuomion lainvoimaan ja kyseisen toisen valtion täytäntöönpanovaltaan.

24. Koska tällainen menettely ei ole mahdollista, puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot varmistamaan, että henkilöön kohdistuvassa uudessa rikosprosessissa samalle henkilölle toisissa jäsenvaltioissa eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat tuomiot otetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti huomioon samassa määrin kuin vastaavat kansalliset tuomiot otetaan huomioon. Tarkoituksena on välttää se, että asianomaista henkilöä kohdellaan epäedullisemmin kuin jos aiempi tuomio olisi ollut kansallinen tuomio.

25. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen alakohdan ulottuvuutta, sillä kyseisen säännöksen mukaan silloin, jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin aiempi tuomio oli määrätty tai pantu täysimääräisesti täytäntöön, jäsenvaltiot eivät ole velvollisia soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään, jos näiden sääntöjen soveltaminen sellaisenaan ulkomailla annettuihin tuomioihin rajoittaisi tuomaria tämän määrätessä rangaistuksen uudessa prosessissa.

26. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan rangaistuksen määrääminen pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevista teoista on siten mahdollista vain, jos puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei sovelleta, jos toisessa jäsenvaltiossa määrätyn rangaistuksen huomioon ottaminen johtaisi siihen, että StGB:n 54 §:n 2 momentin toisessa virkkeessä vapaudenmenetyksen käsittävälle rangaistukselle asetettu 15 vuoden enimmäisraja ylittyy. Tällainen tulkinta olisi kuitenkin ristiriidassa toisissa jäsenvaltioissa määrättyjen rangaistusten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa, koska se tarkoittaisi, että kyseinen enimmäisraja saataisiin ylittää viimeksi mainittujen rangaistusten osalta.

27. Toiseksi siinä tapauksessa, että puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan ensimmäistä alakohtaa on todellakin tulkittava siten, että kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei sovelleta pääasian oikeudenkäynnin olosuhteissa, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan tulkintaa.

28. Tarkemmin sanottuna kyseinen tuomioistuin haluaa selvittää, onko viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitetun, toisessa jäsenvaltiossa määrätyn rangaistuksen huomioon ottamisen tapahduttava sillä tavoin, että haitta, joka aiheutuu siitä, että yhteistä rangaistusta ei ole mahdollista määrätä jälkikäteen, osoitetaan konkreettisesti ja perustellaan Saksassa tehdystä rikoksesta määrättävää rangaistusta määritettäessä.

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että sen tätä koskevan oikeuskäytännön mukaan haitta, jota aiheutuu siitä, että yhteistä rangaistusta toisissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden kanssa ei ole mahdollista määrätä jälkikäteen, otetaan yleensä huomioon rangaistusta määritettäessä siten, että pääasiaa käsittelevä tuomari soveltaa harkintansa mukaan ei-numeerista rangaistuksen kohtuullistamisperustetta.

30. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin katsoo, että ainoastaan ymmärrettävästi perusteltu ja täsmällisesti määritelty kohtuullistaminen on puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 ja 5 kohdan sääntöjen mukainen.

31. Kyseisen puitepäätöksen nojalla tavan, jolla toisissa jäsenvaltioissa annetut aiemmat tuomiot otetaan huomioon, on vastattava mahdollisimman pitkälle aiempien kotimaassa annettujen tuomioiden huomioon ottamista. Jotta päästäisiin mahdollisimman lähelle sitä, miten Saksassa

määrätään StGB:n 54 ja 55 §:ssä säädetyn kaltainen yhteinen rangaistus, joka edellyttää numeerista arviointia, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että on osoitettava konkreettisesti haitta, joka aiheutuu siitä, että yhteistä rangaistusta ei ole mahdollista määrätä, ja vähennettävä se uudesta määrättävästä (yhteisestä) rangaistuksesta.

32. Kyseinen tuomioistuin lisää, että perusteltu ja numeerinen kohtuullistaminen on välttämätöntä paitsi avoimuuteen liittyvistä syistä myös sen vuoksi, että Revision-tuomioistuin voi jälkikäteen valvoa rangaistuksen määrittämistä. Pelkkä ei-numeerisen kohtuullistamisperusteen huomioon ottaminen ainoana vastaajan hyväksi luettavana seikkana rangaistuksen määrittämisessä ei voi täyttää tätä vaatimusta.

33. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää vielä, että se, millä tavoin pääasiaa käsittelevä tuomioistuin konkreettisesti määrittää kohtuullistamisen, kuuluu pääasiaa käsittelevän tuomioistuimen harkintavaltaan. Se voi ottaa huomioon sen seikan, että yhteisen rangaistuksen määrääminen aikaisemman rangaistuksen kanssa ei ole mahdollista, välittömästi uuden rangaistuksen määrittämisen yhteydessä esittämällä vähennettävän osan numeerisesti, tai esimerkiksi pitää lähtökohtana ”fiktiivistä yhteistä rangaistusta”, jossa otetaan huomioon ulkomainen rangaistus, ja vähentää siitä ulkomaisen rangaistuksen. Tässä yhteydessä edellytetään vain sitä, että kohtuullistaminen tapahtuu asianmukaisesti ja että se perustellaan ymmärrettävästi ja numeerisesti StGB:n 54 ja 55 §:n mukaisen yhteisen rangaistuksen määräämisen tavoin.

34. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa pääasian osalta, että Landgericht Freiburg im Breisgau on tuomiossaan määrittänyt rangaistuksen ottamatta huomioon, että kuuden vuoden vapaudenmenetyksen käsittävällä rangaistuksella ylitetään tosiasiallisesti StGB:n 54 §:n 2 momentin toisen virkkeen mukainen 15 vuoden vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen yläraja. Muutoinkaan kyseinen tuomioistuin ei ole viitannut mihinkään täsmällisiin perusteisiin, joiden mukaisesti se on ottanut huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan mukaisesti.

35. Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 kohdan mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen sekä kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohdan perusteella tilanteessa, jossa Saksassa ja toisessa jäsenvaltiossa tehdyistä rikoksista määrätään yhteinen rangaistus, määrätä kotimaassa tehdystä rikoksesta rangaistus myös silloin, jos toisessa jäsenvaltiossa annettujen rangaistusten fiktiivinen huomioon ottaminen johtaisi siihen, että ylitetään Saksan oikeuden mukainen vapaudenmenetyksen käsittävistä määräaikaisista rangaistuksista määrättävää yhteistä rangaistusta koskeva yläraja?

2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi:

Onko toisessa unionin jäsenvaltiossa annetut tuomiot otettava puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan toisessa alakohdassa säädetyllä tavalla huomioon sillä tavoin, että on konkreettisesti osoitettava ja perusteltava haitta, joka aiheutuu siitä, että määritettäessä rangaistusta kotimaassa tehdystä rikoksesta ei Saksan oikeuden mukaisten yhteisen rangaistuksen määräämistä koskevien periaatteiden mukaisesti ole mahdollista määrätä jälkikäteen yhteistä rangaistusta?”

36. Unionin tuomioistuimen toinen jaosto päätti 27.9.2022 käsitellä asian unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

37. Kirjallisia huomautuksia esittivät Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (liittovaltion ylimmässä tuomioistuimessa toimiva virallinen syyttäjä, Saksa; jäljempänä virallinen syyttäjä) ja Euroopan komissio.

38. Nämä osapuolet ja pääasian kantaja osallistuivat 14.11.2022 pidettyyn istuntoon.

IV Asian tarkastelu

A Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

39. Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltio on velvollinen henkilöön kohdistuvassa uudessa rikosprosessissa soveltamaan rangaistusten yhdistämistä koskevia kansallisia sääntöjään siten, että samalle henkilölle toisessa jäsenvaltiossa aikaisemmin tapahtuneiden eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat tuomiot otetaan huomioon, jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin nämä aiemmat tuomiot annettiin, kun näiden kansallisten sääntöjen soveltamisesta seuraa, ettei uudessa prosessissa voida määrätä tai ainakaan panna täytäntöön mitään muuta rangaistusta. [5]

40. Ennen kaikkea on täsmennettävä, että kuten virallinen syyttäjä toteaa ja kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, Saksan oikeudessa yhteisen rangaistuksen määrääminen ulkomailla määrättyjen rangaistusten kanssa on kiellettyä kansainväliseen julkisoikeuteen liittyvistä syistä. Bundesgerichtshofin oikeuskäytännössä on kuitenkin varmistettu, että syytetty henkilö ei joudu tämän seurauksena epäedulliseen asemaan, ottamalla käyttöön kohtuullistamismekanismi, jonka nojalla pääasian ratkaiseva tuomioistuin voi ottaa aiemman tuomion huomioon määrittäessään rangaistusta uudessa prosessissa, kuten se tekisi, jos yhteisen rangaistuksen määrääminen suppeassa merkityksessään olisi mahdollista.

41. Lisäksi on korostettava, että virallisen syyttäjän esittämien täsmennysten mukaan Bundesgerichtshofin oikeuskäytännöstä ilmenee, että Saksan oikeuden mukaista 15 vuoden vapaudenmenetyksen käsittävän yhteisen rangaistuksen ylärajaa on lähtökohtaisesti tarkoitus soveltaa myös silloin, kun käytetään tätä kohtuullistamismekanismia.

42. Näiden täsmennysten jälkeen aloitan tarkasteluni esittämällä joitakin alustavia huomautuksia puitepäätöksen 2008/675 tarkoituksesta ja sen vaikutuksesta useissa eri jäsenvaltioissa määrättyjen rangaistusten yhdistämiseen, minkä jälkeen tarkastelen kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohtaa, joka on ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen kohteena.

[5] Huomautan, ettei ennakkoratkaisupyynnöstä ilmene selvästi, estävätkö ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsemat kansalliset säännökset määräämästä rangaistusta kyseisessä tuomioistuimessa vireillä olevan rikosoikeudenkäynnin kohteena olevista tosiseikoista, vai onko niin, että tällainen rangaistus voidaan määrätä, mutta sitä ei voida panna täytäntöön. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimittäin toteaa, että rangaistus voitaisiin määrätä vain, jos unionin tuomioistuin tekee puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdasta tietynlaisen tulkinnan, ja että rangaistus voitoisiin tosin määrätä, mutta mitään muuta rangaistusta ei voitaisi panna täytäntöön. Kuten jäljempänä osoitan, olen kuitenkin sitä mieltä, että kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 1 ja 5 kohtaa on tulkittava kummassakin tapauksessa samalla tavalla, eikä unionin tuomioistuimen vastaus tähän ennakkoratkaisukysymykseen voi vaihdella sen mukaan, estävätkö kansalliset säännöt paitsi uudessa rikosoikeudenkäynnissä määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanon myös jo tällaisen rangaistuksen määräämisen.

1. Puitepäätöksen 2008/675 tavoite ja yhteisen rangaistuksen määräämiseen liittyvät ongelmat

43. Puitepäätöksessä 2008/675 asetetaan jäsenvaltioille vähimmäisvelvoite ottaa huomioon toisissa jäsenvaltioissa annetut tuomiot.[6] Tällaisen velvoitteen asettaminen on hyvin ymmärrettävää unionin perustamalla vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella, jolla ei voida hyväksyä erilaista kohtelua henkilön rikoshistorian käsittelyssä sen mukaan, missä jäsenvaltiossa rikos on tehty.

44. Tätä varten puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 kohdassa, kun sitä luetaan puitepäätöksen johdanto-osan viidennen perustelukappaleen valossa, jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus toimia siten, että jäsenvaltiossa henkilöön kohdistuvassa uudessa rikosprosessissa samalle henkilölle eri tosiseikkojen perusteella toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot yhtäältä otetaan huomioon samassa määrin kuin vastaavat aiemmat kansalliset tuomiot otetaan huomioon kansallisen lainsäädännön nojalla ja niihin toisaalta liitetään vastaavat oikeusvaikutukset kuin aiempiin kansallisiin tuomioihin kansallisen lainsäädännön mukaisesti riippumatta siitä, liittyvätkö vaikutukset tosiseikkoihin taikka prosessioikeudellisiin tai aineellisoikeudellisiin seikkoihin.[7] Kyseisessä puitepäätöksessä vahvistetaan näin tuomioiden yhdenvertaisen kohtelun periaate riippumatta siitä, onko ne annettu yhdessä vai useammassa jäsenvaltiossa.

45. Tarkoituksena on siten mahdollistaa henkilön rikoshistorian huomioon ottaminen jäsenvaltiossa paitsi tilanteessa, jossa, kuten komissio toteaa, se voi olla hänelle epäedullista – ja tällä viittaan erityisesti rikoksen uusimiseen –, myös tilanteessa, jossa sen huomioon ottamisesta voi olla henkilölle hyötyä etenkin, jos reaalikonkurrenssi voi johtaa siihen, että kutakin rikosta vastaavan yksittäisen rangaistuksen perusteella määrätään yhteinen rangaistus.

46. Yhteisen rangaistuksen määrääminen on nimittäin mekanismi, jossa rangaistuksen ankaruutta voidaan lieventää estämällä konkurrenssissa olevia rikoksia vastaavien rangaistusten pelkkä kumuloituminen. Sen lisäksi, että puhtaasti matemaattisella kumulaatiolla voisi olla suhteellisuusperiaatteen vastaisia vaikutuksia, se olisi myös, kuten julkisasiamies Richard de la Tour toteaa, ristiriidassa rangaistuksen erään päätehtävän kanssa.[8] Rangaistuksella ei nimittäin voi olla pelkästään hyvittävää tehtävää, vaan sillä on myös ehkäistävä uusia rikoksia ja edistettävä tuomittujen uudelleensopeutumista yhteiskuntaan. Reaalikonkurrenssitilanteessa rikoksentekijä ei ole saanut ensimmäisen tuomion muodossa varoitusta, joka olisi mahdollistanut ryhdistäytymisen, eikä hänelle määrättyä rangaistusta voida siten mukauttaa.[9]

47. Aiempien tuomioiden huomioon ottaminen mahdollistaa sen, että tuomari voi arvioida tarkemmin muun muassa näitä tilanteita ja määrätä kansallisen oikeuden säännösten mukaisesti yhteisen rangaistuksen konkurrenssissa olevista rikoksista. Puitepäätöksessä 2008/675 sallitaan tällaisten mekanismien käyttö rajat ylittävissä reaalikonkurrenssitilanteissa. Unionin tuomioistuin on siten katsonut, että kyseistä puitepäätöstä sovelletaan kansalliseen menettelyyn, jossa on kyse vapaudenmenetyksen käsittävän yhteisen rangaistuksen määräämisestä täytäntöönpanoa varten ottamalla huomioon kansallisen tuomioistuimen kyseiselle henkilölle määräämä rangaistus ja toisen jäsenvaltion tuomioistuimen aiemman tuomion yhteydessä tuolle samalle henkilölle eri teoista määräämä rangaistus.[10]

6 Puitepäätöksen 2008/675 johdanto-osan kolmas perustelukappale.

7 Tuomio 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, 25 ja 26 kohta).

8 Julkisasiamies Richard de la Tourin ratkaisuehdotus AV (Yhtenäistuomio) (C-221/19, EU:C:2020:815, 35 kohta).

9 Julkisasiamies Botin ratkaisuehdotus Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:386, 43 kohta).

10 Tuomio 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, 29 kohta) ja tuomio 15.4.2021, AV (Yhtenäistuomio) (C-221/19, EU:C:2021:278, 52 kohta).

48. Velvollisuus ottaa huomioon aiemmat tuomiot voi kuitenkin myös aiheuttaa ongelmia silloin, kun nämä tuomiot on annettu ulkomailla, minkä vuoksi puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 3 kohdassa on täsmennetty kyseisen velvollisuuden ulottuvuutta.

49. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 3 kohdassa säädetään, että toisissa jäsenvaltioissa annettujen aiempien tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa ei voi olla seurauksena, että uutta rikosprosessia hoitava jäsenvaltio puuttuisi aiempiin tuomioihin tai niiden täytäntöönpanoon liittyviin päätöksiin taikka kumoaisi tai tarkistaisi mainittuja tuomiota, jotka on otettava huomioon sellaisina kuin ne on annettu. [11]

50. Tällä täsmennyksellä on luonnollisestikin merkitystä reaalikonkurrenssitilanteissa, jotka voivat johtaa yhteisen rangaistuksen määräämiseen jossakin jäsenvaltiossa. Tämä ilmenee nimenomaisesti puitepäätöksen 2008/675 johdanto-osan 14 perustelukappaleesta, jossa todetaan, että puitepäätöksen 3 artiklan 3 kohta kattaa muun muassa tilanteet, joissa aiemmassa tuomiossa määrätty seuraamus on toisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan sulautettava tai sisällytettävä toiseen seuraamukseen, joka puolestaan on tämän jälkeen tosiasiallisesti pantava täytäntöön. Tällaisessa tilanteessa yhteisen rangaistuksen määrääminen sen tuominneen tuomioistuimen jäsenvaltiossa vaikuttaisi nimittäin väistämättä toisen jäsenvaltion tuomioistuimen aiemmin määräämän rangaistuksen täytäntöönpanoon.

51. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 3 kohdassa ei kuitenkaan säännellä pelkästään kysymystä yhteisen rangaistuksen määräämisestä. Siitä, että kansallinen tuomioistuin ottaa huomioon ulkomailla annetut aiemmat tuomiot, saattaa nimittäin olla seurauksena se, että näihin aiempiin tuomioihin puututaan jollakin muulla tavoin, esimerkiksi kumoamalla kyseisellä tuomiolla määrätyn rangaistuksen ehdollisuus ja muuttamalla rangaistus ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi. [12]

52. Tarkoituksena on siten säilyttää toisissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden oikeusvoima varmistamalla, ettei aiempien tuomioiden huomioon ottaminen voi johtaa siihen, että kansallinen tuomioistuin puuttuu toisessa jäsenvaltiossa annettuun aiempaan tuomioon. Näin puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 3 kohdassa säädetään yleinen rajoitus velvollisuudelle ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot.

53. Tämän rajoituksen lisäksi puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdassa säädetään myös, että tilanteessa, jossa rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin aiempi tuomio oli määrätty tai pantu täysimääräisesti, 3 artiklan 1 ja 2 kohdan seurauksena ei saa olla se, että jäsenvaltiot ovat velvollisia soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään, jos niiden soveltaminen sellaisenaan ulkomailla annettuihin tuomioihin rajoittaisi tuomaria tämän määrätessä rangaistuksen uudessa prosessissa.

2. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohta

54. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdassa säädetään poikkeuksesta puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohtaan.

[11] Tuomio 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, 37 ja 44 kohta) ja tuomio 15.4.2021, AV (Yhtenäistuomio) (C-221/19, EU:C:2021:278, 53 kohta).

[12] Tuomio 21.9.2017, Beshkov (C-171/16, EU:C:2017:710, 46 kohta).

55. Kyseisen säännöksen sanamuodosta nimittäin ilmenee selvästi, että siinä tarkoitetussa tilanteessa jäsenvaltiot eivät ole puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti velvollisia soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään. Toisin sanoen puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei tarvitse soveltaa tilanteessa, jossa rangaistusten määräämistä koskevien kansallisten sääntöjen soveltaminen sellaisenaan toisessa jäsenvaltiossa annettuihin tuomioihin rajoittaisi tuomaria tämän määrätessä rangaistuksen uudessa prosessissa.

56. Toisin kuin komissio väitti istunnossa, puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohta koskee siten jäsenvaltioita, ja siinä jätetään niiden harkintaan mahdollisuus säätää poikkeuksesta kyseisen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen ja – jos ne päättävät soveltaa tällaista poikkeusta – velvoitetaan ne varmistamaan, että tuomioistuimet voivat silti muulla tavoin ottaa huomioon ulkomaiset tuomiot.

57. Korostan, että tätä säännöstä on tarkoitus soveltaa ainoastaan tilanteessa, jossa rikos, jota uusi prosessi koskee, on tehty ennen kuin aiempi tuomio oli määrätty tai pantu täysimääräisesti täytäntöön.

58. Käsiteltävässä tapauksessa tämä edellytys täyttyy, koska pääasiassa kyseessä oleva raiskaus tapahtui ennen kuin ranskalaiset tuomiot oli annettu. Tästä voitaisiin päätellä, kuten virallinen syyttäjä ja komissio väittävät, että puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohtaa on sovellettava käsiteltävään asiaan ja että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi jättää soveltamatta Saksan oikeudessa säädettyä määräaikaisen vapaudenmenetyksen käsittävän yhtenäisrangaistuksen ylärajaa, joka on 15 vuotta, koska tällainen sääntö estää saksalaista tuomioistuinta määräämästä pääasian kantajalle täytäntöönpanokelpoista rangaistusta.

59. Mielestäni tällainen tulkinta ei kuitenkaan ole vakuuttava jäljempänä esittämistäni syistä.

a) Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan saattaminen osaksi kansallista oikeutta ja sen välittömän oikeusvaikutuksen puuttuminen

60. Tämän ratkaisuehdotuksen 40 ja 41 kohdassa mainitun Bundesgerichtshofin oikeuskäytännön huomioon ottaen Saksan lainsäätäjä katsoi, ettei puitepäätöksen 2008/675 täytäntöön panemiseksi ollut tarpeen toteuttaa lisätoimenpiteitä, koska ulkomaisten tuomioiden kohtuullistamismekanismilla, sellaisena kuin se on tulkittuna puitepäätöksen 3 artiklan järjestelmän mukaisesti, voidaan varmistaa, että Saksassa rikosoikeudenkäynnissä syytettynä oleva henkilö ei hänelle ulkomailla annetun tuomion vuoksi joudu epäedulliseen asemaan verrattuna henkilöön, jolle on annettu useita tuomioita yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa. [13]

61. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivin säännökset on kuitenkin pantava täytäntöön kiistattoman sitovasti ja riittävän yksilöidysti, täsmällisesti ja selvästi, jotta täytettäisiin se oikeusvarmuutta koskeva edellytys, jonka mukaan tapauksessa, jossa puitepäätöksen tarkoituksena on luoda oikeuksia yksityisille, näiden on voitava saada selville kaikki oikeutensa. [14]

[13] Deutscher Bundestag, Drucksache 16/13673 (bundestag.de), s. 5.

[14] Tuomio 24.3.2022, komissio v. Irlanti (Puitepäätöksen 2008/909 täytäntöönpano) (C-125/21, ei julkaistu, EU:C:2022:213, 21 kohta); tuomio 17.12.2020, komissio v. Unkari (Kansainvälisen suojelun hakijoiden vastaanotto) (C-808/18, EU:C:2020:1029, 288 kohta) ja tuomio 13.3.1997, komissio v. Ranska (C-197/96, EU:C:1997:155, 15 kohta).

62. Näitä täsmällisyyden ja selvyyden vaatimuksia, joilla on kiistattoman sitova vaikutus, on noudatettava etenkin rikosasioissa tilanteissa, joissa puitepäätöksen säännösten seurauksena voi olla se, että syytettynä olevan henkilön rikosoikeudellinen vastuu ankaroituu.

63. Huomautan tältä osin, että Saksan oikeudessa säädetty kohtuullistamismekanismi on rikosoikeudenkäynnissä syytetylle henkilölle edullinen mekanismi, koska se mahdollistaa hänestä annettujen aiempien tuomioiden huomioon ottamisen hänelle määrättävän rangaistuksen mukauttamiseksi. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohta puolestaan vaikuttaa syytetyn tilanteeseen epäedullisesti, koska sen nojalla kansallinen tuomioistuin voi jättää soveltamatta kyseistä mekanismia.

64. Käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdalla on erityisesti rikosoikeudenkäynnissä syytettyinä olevien henkilöiden tilannetta huonontava vaikutus, Bundesgerichtshofin oikeuskäytäntö on häilyvää. Virallinen syyttäjä on nimittäin maininnut useita eri tuomioita, joista osassa noudatetaan 15 vuoden ylärajaa ja osassa taas jätetään se huomiotta. [15]

65. Bundesgerichtshofin oikeuskäytäntöä ei siten voida pitää riittävänä toimenpiteenä puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan täytäntöön panemiseksi. [16]

66. Tästä on muistutettava, että koska puitepäätös 2008/675 on annettu unionin aikaisemman kolmannen pilarin perusteella ja erityisesti EU 34 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla, sen säännöksillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta. Kyseisessä määräyksessä määrättiin kuitenkin yhtäältä, että puitepäätökset velvoittavat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden mutta jättävät kansallisten viranomaisten valittavaksi muodon ja keinot, ja toisaalta, että puitepäätöksillä ei voi olla välitöntä oikeusvaikutusta. [17]

67. Koska puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdalla ei ole välitöntä oikeusvaikutusta, kyseistä säännöstä ei voida tulkita siten, että kansallinen tuomioistuin voi jättää soveltamatta Saksan oikeudessa säädettyä vapaudenmenetyksen käsittävien yhteisten rangaistusten 15 vuoden ylärajaa.

[15] Korostan myös, että pääasian oikeudenkäynnissä ensimmäisen asteen tuomioistuin jätti soveltamatta Saksan oikeudessa säädettyä 15 vuoden yhteisen vankeusrangaistuksen ylärajaa käyttäessään kohtuullistamismekanismia.

[16] Vaikka Bundesgerichtshofin oikeuskäytäntöä voitaisiinkin tulkita siten, että sillä on pantu puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohta riittävällä tavalla täytäntöön edellyttämällä selvästi, että rangaistuksen kohtuullistamisesta määrättäessä noudatetaan 15 vuoden ylärajaa, mielestäni tämä ei voi johtaa siihen, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ylittää kyseisen rajan. Kyseisestä säännöksestä ilmenee, että siinä tarkoitetuissa tilanteissa ”1 ja 2 kohdan seurauksena ei saa olla se, että jäsenvaltiot ovat velvollisia soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään”, ja siinä täsmennetään, että jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että niiden tuomioistuimet voivat tällaisissa tapauksissa muulla tavoin ottaa huomioon ulkomailla annetut aiemmat tuomiot. Saksan lainsäätäjä on siten valinnut panna kyseisen säännöksen täytäntöön oikeuskäytännöllä, jolla suljetaan pois varsinainen yhteisen rangaistuksen määrääminen reaalikonkurrenssitilanteessa ja otetaan käyttöön rangaistusten kohtuullistamismekanismi, jossa tuomioistuin voi ottaa aiemmat tuomiot huomioon vaihtoehtoisella tavalla ja jossa sovelletaan 15 vuoden ylärajaa yhteistä vapaudenmenetyksen käsittävää rangaistusta määrättäessä. Näin ollen ja koska kansallisella oikeuskäytännöllä on pantu puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohta asianmukaisesti täytäntöön jäsenvaltioilla olevan harkintavallan rajoissa, kyseistä säännöstä ei mitenkään voida tulkita siten, että siinä silti sallittaisiin saman kansallisen tuomioistuimen jättää soveltamatta yhteisiin vapaudenmenetyksen käsittäviin rangaistuksiin tätä Saksan oikeudessa säädettyä 15 vuoden ylärajaa.

[17] Tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 56 kohta) ja tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 69 kohta).

b) Velvollisuus tulkinta kansallista säännöstä puitepäätöksen 2008/675 mukaisesti ja sen rajoitukset

68. Pitää tosin paikkansa, että vaikkei puitepäätöksillä voi olla välitöntä oikeusvaikutusta, kansallisilla viranomaisilla on kuitenkin niiden sitovan luonteen vuoksi velvollisuus tulkita kansallista oikeuttaan niiden mukaisesti kyseisten puitepäätösten täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymisestä lähtien. [18]

69. Näiden viranomaisten on kansallista oikeutta soveltaessaan tulkittava siis sitä mahdollisimman pitkälle puitepäätöksen sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin. [19]

70. Tästä seuraa, että koska Saksan oikeudessa säädetyn 15 vuoden ylärajan soveltaminen vapaudenmenetyksen käsittäviin yhteisiin rangaistuksiin rajoittaisi tuomioistuimen toimivaltaa määrätä rangaistus vireillä olevassa prosessissa, Saksan oikeuden yhdenmukainen tulkinta voi johtaa siihen, että tuomioistuin jättää soveltamatta tätä rajaa, mutta ottaa muulla tavoin huomioon aiemmat ulkomaiset tuomiot.

71. Yhdenmukaisen tulkinnan periaatteella on kuitenkin tietyt rajat. Yleiset oikeusperiaatteet, erityisesti oikeusvarmuuden periaate ja taannehtivuuskiellon periaate, estävät etenkin sen, että yhdenmukaista tulkintaa koskeva vaatimus voisi johtaa siihen, että puitepäätöksen perusteella ja sen täytäntöön panemiseksi annetusta lainsäädännöstä riippumatta määritettäisiin rikokseen syyllistyneiden henkilöiden rikosoikeudellinen vastuu tai ankaroitettaisiin sitä. [20]

72. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan tapauksessa näyttää olevan nimenomaan näin, jos kyseistä säännöstä on tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi ylittää Saksan oikeudessa vapaudenmenetyksen käsittäville yhteisille rangaistuksille säädetyn 15 vuoden ylärajan. Tällaisessa tapauksessa yhdenmukaista tulkintaa koskeva vaatimus nimittäin johtaisi syytettynä olevan henkilön rikosoikeudellisen aseman heikkenemiseen verrattuna asemaan, joka hänellä olisi kansallisen oikeuden mukaan ollut, koska sillä evättäisiin häneltä oikeus tähän 15 vuoden ylärajaan.

73. Tältä osin on täsmennettävä, että vaikka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetaan tilannetta, jossa rikoksentekijän *rikosoikeudellinen vastuu* ankaroituu, tämä ei nähdäkseni sulje pois sitä, että kyseinen oikeuskäytäntö koskee myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia tilanteita, joissa puitepäätöksen säännös ei ankaroita syytettynä olevan henkilön rikosoikeudellista vastuuta sinänsä, vaan hänelle määrättävää rangaistusta.

74. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö nimittäin perustuu erityisesti oikeusvarmuuden periaatteeseen, [21] jolla on erityistä merkitystä rikosasioissa ja jonka soveltamisala ei rajoitu henkilön rikosoikeudellisen vastuun määrittämiseen, vaan koskee myös tällaisen vastuun vaikutuksia, joista tärkeimpiin kuuluu henkilölle mahdollisesti määrättävä rangaistus. Unionin tuomioistuin myöntää tämän itsekin, kun se kyseistä oikeuskäytäntöä soveltaessaan tutkii, voiko

[18] Tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 58 ja 61 kohta) ja tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 72 kohta).

[19] Tuomio 16.6.2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, 43 kohta); tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 59 kohta) ja tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 73 kohta).

[20] Tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 63 ja 64 kohta); tuomio 29.6.2017, Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503, 32 kohta) ja tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 75 kohta).

[21] Tuomio 16.6.2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386, 44 kohta); tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 64 kohta) ja tuomio 24.6.2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, 75 kohta).

kyseessä olevasta puitepäätöksen säännöksestä seurata paitsi se, että määritettäisiin asianomaisen henkilön rikosoikeudellinen vastuu tai ankaroitettaisiin sitä, myös se, että ”muutettaisiin hänen vahingokseen – – rangaistuksen kestoa”. [22]

75. Näin ollen kansallisen oikeuden puitepäätöksen 2008/675 mukaisen tulkinnan periaate ei saa johtaa siihen, että kansallinen tuomioistuin voi ylittää kansallisessa oikeudessa vapaudenmenetyksen käsittäville yhteisille rangaistuksille säädetyn 15 vuoden ylärajan, kun tämä rangaistus määrätään kohtuullistamismekanismin perusteella.

c) Kansallisen oikeuden epäselvyys sen osalta, onko kohtuullistamismekanismia käyttämällä määrättäville vapaudenmenetyksen käsittäville yhteisille rangaistuksille olemassa yläraja

76. Täsmennän, että edellä esittämäni analyysi perustuu siihen olettamaan, että Bundesgerichtshofin oikeuskäytännön nojalla vaatimusta, jonka mukaan yhteisten rangaistusten määräämisessä on noudatettava vapaudenmenetyksen käsittäville yhteisille rangaistuksille asetettua 15 vuoden ylärajaa, sovelletaan myös kohtuullistamismekanismiin. Ainoastaan siinä tapauksessa, että Saksan oikeudessa itsessään säädetään, että useissa eri jäsenvaltioissa tehtyjen rikosten reaalikonkurrenssitilanteessa on sovellettava tätä ylärajaa, on puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että siinä ei sallita tämän ylärajan ylittämistä.

77. On kuitenkin korostettava, että istunnossa käyty keskustelu on saattanut lisätä hämmennystä siitä, onko tätä 15 vuoden ylärajaa sovellettava myös kohtuullistamismekanismiin, sillä virallinen syyttäjä totesi yhtäällä, että tätä ylärajaa sovelletaan kohtuullistamismekanismiin Bundesgerichtshofin oikeuskäytännön mukaisesti, ja toisaalla, että tällaista rajaa ei voida eikä ole koskaan voitu soveltaa. Lisäksi pääasian asiakirja-aineistosta ilmenee, että ensimmäisen asteen tuomioistuin jätti soveltamatta tätä ylärajaa. Näin ollen ei ole näytetty varmasti toteen, että Saksan oikeudessa säädetään 15 vuoden ylärajan soveltamisesta yhteisen rangaistuksen määräämisessä kohtuullistamismekanismin käyttämisen yhteydessä.

78. Vaikka Saksan oikeudessa ei säädetä tällaisen ylärajan soveltamisesta kohtuullistamismekanismin osalta, kansallisen oikeuden yhdenmukainen tulkinta puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan valossa voisi johtaa päinvastaiseen ratkaisuun kuin se, jota ehdotan.

79. Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on selvittää, onko Saksan oikeudessa vapaudenmenetyksen käsittäville yhteisille rangaistuksille asetettua 15 vuoden ylärajaa sovellettava käytettäessä kohtuullistamismekanismia.

80. Nähdäkseni edellä esitetystä seuraa, että puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohtaa on tulkittava siten, että koska kyseisen säännöksen täytäntöön panemiseksi ei ole toteutettu toimenpiteitä ja koska kansallisessa oikeudessa asetetaan yläraja vapaudenmenetyksen käsittävälle rangaistukselle, jota määrättäessä otetaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot, jäsenvaltio on henkilöön kohdistuvassa rikosprosessissa velvollinen soveltamaan kansallisia sääntöjään ja ottamaan huomioon kyseiselle henkilölle aikaisemmin tehtyjen muiden tekojen perusteella annetut aiemmat ulkomaiset tuomiot, jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin nämä aiemmat tuomiot oli määrätty, siinäkin tapauksessa, että näiden kansallisten sääntöjen soveltamisen seurauksena on se, että uudessa prosessissa ei voida määrätä tai ainakaan panna täytäntöön mitään muuta rangaistusta.

[22] Tuomio 8.11.2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, 65 kohta).

B Toinen ennakkoratkaisukysymys

81. Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko siinä tapauksessa, että jäsenvaltio ei ole puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen alakohdan perusteella velvollinen soveltamaan rangaistusten määräämistä koskevia kansallisia sääntöjään eikä ottamaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa annettuja aiempia tuomioita, kyseisen puitepäätöksen 3 artiklan 5 kohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että toisissa jäsenvaltiossa annettujen aiempien tuomioiden huomioon ottaminen muulla tavoin, sellaisena kuin kyseisessä säännöksessä säädetään, edellyttää sitä, että kansallinen tuomioistuin kotimaassa tehdystä rikoksesta määrättävää rangaistusta määrittäessään toteaa selvästi ja numeerisesti haitan, joka aiheutuu siitä, että rikoksista ei voida määrätä kansallisten sääntöjen mukaista yhteistä rangaistusta.

82. Ensimmäisestä ennakkoratkaisukysymyksestä esittämäni analyysin perusteella tähän toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata. Tyhjentävän vastauksen antamiseksi tutkin sen kuitenkin siltä varalta, että unionin tuomioistuin ei yhdy tähän arviointiin.

83. Puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdassa säädetään, että kun sovelletaan kyseisen kohdan ensimmäistä alakohtaa eli kun kansallinen tuomioistuin voi jättää noudattamatta puitepäätöksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja olla ottamatta huomioon aiempaa tuomiota reaalikonkurrenssitilanteessa, jäsenvaltioiden on kuitenkin varmistettava, että niiden tuomioistuimet voivat tällaisissa tapauksissa *muulla tavoin* ottaa huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut aiemmat tuomiot.

84. Toisin sanoen puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdassa varmistetaan, että silloinkin, kun ulkomailla annettuja aiempia tuomioita ei oteta huomioon, kyseisen henkilön rikoshistoriaa ei täysin sivuuteta uudessa prosessissa, jotta taattaisiin tietynlainen kohtuullisuus silloinkin, kun varsinainen yhdenvertainen kohtelu jää toteutumatta.

85. Kuten komissio ja virallinen syyttäjä korostavat, kyseisessä säännöksessä ei sitä vastoin säädetä, miten tämä vaihtoehtoinen huomioon ottaminen on konkreettisesti toteutettava, etenkään siltä osin kuin on kyse rangaistuksen täsmällisestä määrittämisestä. Tämä kysymys on siten jätettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitettujen jäsenvaltioiden tuomioistuinten harkintaan, eikä puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdasta voida johtaa muita vaatimuksia kuin huomioon ottaminen, jolla pyritään kompensoimaan se, ettei yhdenvertaisen kohtelun periaatetta voida soveltaa.

86. Näin ollen katson, että puitepäätöksen 2008/675 3 artiklan 5 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että toisissa jäsenvaltioissa annettujen aiempien tuomioiden huomioon ottaminen muulla tavoin, sellaisena kuin kyseisessä säännöksessä säädetään, ei edellytä sitä, että kansallinen tuomioistuin kotimaassa tehdystä rikoksesta määrättävää rangaistusta määrittäessään toteaa selvästi ja numeerisesti haitan, joka aiheutuu siitä, että kansallisten sääntöjen mukaista yhteistä rangaistusta ei voida määrätä.

V Ratkaisuehdotus

87. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Bundesgerichtshofin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Euroopan unionin jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden huomioon ottamisesta uudessa rikosprosessissa 24.7.2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/675/YOS 3 artiklan 5 kohtaa

on tulkittava siten, että

jos kyseisen säännöksen täytäntöön panemiseksi ei ole toteutettu toimenpiteitä ja jos kansallisessa oikeudessa asetetaan yläraja vapaudenmenetyksen käsittävälle rangaistukselle, jota määrättäessä otetaan huomioon toisessa jäsenvaltiossa annetut tuomiot, jäsenvaltio on henkilöön kohdistuvassa rikosprosessissa velvollinen soveltamaan kansallisia sääntöjään ja ottamaan huomioon kyseiselle henkilölle aikaisempien eri tosiseikkojen perusteella annetut aiemmat ulkomaiset tuomiot, jos rikos, jota uusi prosessi koskee, oli tehty ennen kuin nämä aiemmat tuomiot oli määrätty, siinäkin tapauksessa, että näiden kansallisten sääntöjen soveltamisen seurauksena on se, että uudessa prosessissa ei voida määrätä tai ainakaan panna täytäntöön mitään muuta rangaistusta.